

Bestrijding invasieve exotische planten, struiken en bomen

Laatste update: 23 januari 2018

Reuzenbalsemien

Trosbosbes (Foto's: Johan van Valkenburg)

Waarom een advies over bestrijding?

In toenemende mate worden er allerlei soorten van ver bewust of onbewust in Europa en Nederland ingevoerd, welke zich vervolgens in de Nederlandse bos- en natuurgebieden verspreiden. Een deel daarvan vormt een probleem voor het behoud van natuurwaarden of veroorzaakt andere grote problemen in ecosystemen. Bestrijding van deze soorten is dan aan de orde. Omdat er heel veel invasieve exoten zijn en er vaak hoge kosten met bestrijding gemoeid zijn is een heldere afweging en advies hierover gewenst. Je kunt je beter richten op wat echt problemen gaat geven dan achter alle exoten aan te gaan.

Om een handvat te geven voor beleid, attendering en

advisering over bestrijding van invasieve exotische planten in het bos- en natuurbeheer wordt hier daarom een advies bijgehouden.

- A. In dit advies wordt aangegeven bij welke exoten werkelijk problemen mogen worden verwacht, zodat bestrijden gewenst is. Daarvoor wordt hier een bestrijdingslijst invasieve exotische planten bijgehouden met de situaties waar problemen optreden.
- B. Verder wordt aangegeven wat van verschillende partijen mag worden verwacht om problemen met invasieve exoten te voorkomen.
- C. Tenslotte worden mogelijke bestrijdingsmogelijkheden gegeven (zo mogelijk met verwijzing naar verdere informatie hierover).

A. Welke soorten komen in aanmerking voor bestrijding?

Het gaat om invasieve exotische plantensoorten

Ten eerste moet er sprake zijn van invasieve exotische planten. Hieronder worden soorten verstaan die bewust of onbewust door de mens van buiten Europa zijn ingevoerd en zich in bos- en natuurgebieden verspreiden.

Welke problemen rechtvaardigen bestrijding

Ten tweede gaat het om die invasieve exotische plantensoorten die een probleem veroorzaken doordat ze bij niet ingrijpen:

- een groot significant negatief effect hebben op de biodiversiteit,
 - een groot significant negatief effect hebben op een bedreigde soort,
 - grote problemen voor de menselijke gezondheid (v.b. bij recreanten) veroorzaken of
 - grote bovenlokale effecten hebben op houtoogst.
- Vaststelling of dit het geval kan zijn, gebeurt aan de hand van ervaringen in buitenland en/of in bos- en natuurgebieden in Nederland.

Alleen indien effectieve bestrijding mogelijk is

Ten derde moet een soort effectief bestreden kunnen worden waarbij de bovengenoemde bedreigingen ook daadwerkelijk kunnen worden weggenomen.

Niet alle invasieve exoten staan op de lijst

Op basis van bovengenoemde criteria worden soorten in de lijst van te bestrijden soorten opgenomen. De lijst bevat dus niet alle zich vestigende en uitbreidende exotische planten, die zo langzamerhand erg lang begint te worden. Het is een overzichtelijke lijst met soorten waartegen actie zinvol en effectief is.

Elke zich in Nederland vestigende plantensoort zal zich en plekje veroveren, waar dan op die plek minder andere planten kunnen staan. Maar de vraag is of dit dan ook werkelijk tot een verlaging van de biodiversiteit leidt. Dat is vooral het geval als soorten een dusdanige dominantie bereiken bij niet ingrijpen dat hele ecosystemen veranderen.

Er zijn nogal wat exotische ruigtekruiden die lokaal monotone vegetaties kunnen vormen op zeer voedselrijke verstoorde plekken waar anders monotone vegetaties van inheemse ruigtekruiden te verwachten zijn. Het verdringen van een algemene inheemse soort is op zich nog niet een zo groot probleem voor de biodiversiteit dat een algemeen advies tot bestrijding van dergelijke soorten rechtvaardigt. Dergelijke soorten staan dan ook meestal niet op de lijst. Het niet op deze lijst staan betekent niet dat we dan blij met die soorten zijn. In zijn algemeen geldt dat invasieve exoten ongewenst zijn.

Hoe wordt deze lijst bijgehouden?

De lijst wordt bijgehouden door de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren. Door de werkgroep invasieve exoten van de VBNE wordt de lijst jaarlijks geüpdate, de opbouw en ontsluiting van kennis over bestrijdingsmogelijkheden van deze soorten gestimuleerd en worden ook beleidsadviezen opgesteld. De werkgroep houdt nieuwe ontwikkelingen in de gaten en nieuwe soorten die een probleem veroorzaken kunnen aan deze werkgroep worden doorgegeven.

Prunus serotina (Foto: Johan van Valkenburg)

De bestrijdingslijst invasieve exotische planten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Cat.	Waar problemen optreden	Wat voor problemen
Waterplanten				
Alligatorkruid	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	A*		
Egeria	<i>Egeria densa</i>	C	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Ongelijkbladig vederkruid	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	C*	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Parelvederkruid	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	C*	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Smalle waterpest	<i>Elodea nuttallii</i>	C*	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Verspreidbladige waterpest	<i>Lagarosiphon major</i>	C*	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Waterhyacint	<i>Eichhornia crassipes</i>	A*	Stilstaande wateren, Alleen in zomer	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Waterwaaier	<i>Cabomba caroliniana</i>	B*	Stilstaande wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Oeverplanten				
Grote waternavel	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	C*	Stilstaande wateren en beken	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Kleine waterteunisbloem	<i>Ludwigia peploides</i>	B*	Ondiepe wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Moerasaronskelk	<i>Lysichiton americanus</i>	B*	Stilstaande wateren en beken	Biodiversiteit
Watercrassula	<i>Crassula helmsii</i>	C	Ondiepe wateren	Biodiversiteit
Waterteunisbloem	<i>Ludwigia grandiflora</i>		Ondiepe wateren	Doorstroming watergang, Biodiversiteit
Landplanten				
Afghaanse duizendknoop	<i>Persicaria wallichii</i>	C*	Bossen en graslanden	Biodiversiteit
Alsemambrosia	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	C	Langs paden en ruderaal terreinen	Volksgezondheid, allergische reacties
Boheemse duizendknoop	<i>Fallopia x bohemica</i>	C	Bossen en graslanden	Biodiversiteit
Canadese guldenroede	<i>Solidago canadensis</i>	C	Voedselrijke gronden (uiterwaarden)	Biodiversiteit
Fraai lampenpoetsergras	<i>Pennisetum setaceum</i>	A*		
Gestekelde duizendknoop	<i>Persicaria perfoliata</i>	A*		
Japans steltgras	<i>Microstegium vimineum</i>	A*		
Japanse duizendknoop	<i>Fallopia japonica</i>	C	Bossen en graslanden	Biodiversiteit
Kudzu	<i>Pueraria montana</i>	A*		
Late guldenroede	<i>Solidago gigantea</i>	C	Voedselrijke gronden (uiterwaarden)	Biodiversiteit
Gewone gunnera	<i>Gunnera tinctoria</i>	A*		
Perzische berenklaauw	<i>Heracleum persicum</i>	A*	Bermen en bosranden	Volksgezondheid, brandblaren
Reuzenbalsemien	<i>Impatiens glandulifera</i>	C*	Bossen	Biodiversiteit
Reuzenberenklaauw	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	C*	Bermen en bosranden	Volksgezondheid, brandblaren
Sachalinse duizendknoop	<i>Fallopia sachalinensi</i>	C	Bossen en graslanden	Biodiversiteit
Schijnambrosia	<i>Parthenium hysterophorus</i>	A*		
Sosnowski's berenklaauw	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	A*	Bermen en bosranden	Volksgezondheid, brandblaren
Struikaster	<i>Baccharis halimifolia</i>	B*	zoute graslanden, vloedmerken, brakke poelen, duinen en stranden	Biodiversiteit
Zijdeplant	<i>Asclepias syriaca</i>	B*	Open duin	Biodiversiteit

Struiken				
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>	D	lichtrijke bossen op zand, Droge heide, Open duin, Zandverstuiving	Biodiversiteit
Appelbes	<i>Aronia x prunifolia</i>	D	Hoog- en laagveenbos, moerasheide	Biodiversiteit
Canadese kornoelje	<i>Cornus sericea</i>	B	Rivier- en beekbegeleidend bos	Biodiversiteit
Cranberry	<i>Vaccinium macrocarpon</i>	B	veenmosrietlanden en veenheiden	Biodiversiteit
Grootbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster ambiguus</i>	B	Bossen op basenrijke grond	Biodiversiteit
Indigostruik	<i>Amorpha fruticosa</i>	B	Uiterwaarden en oibossen	
Kleinbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster dielsianus</i>	B	Open duin en kalkgrasland	Biodiversiteit
Kleinbladige cotoneaster	<i>Cotoneaster divaricatus</i>	B	Open duin en droog schraalgrasland	Biodiversiteit
Mahonia	<i>Berberis aquifolium</i>	B	Duinbos	Biodiversiteit
Pontische azalea	<i>Rhododendron luteum</i>		Noordhellingen Heide en bosranden	Biodiversiteit
Pontische rododendron	<i>Rhododendron ponticum</i>	E	Bossen	Houtproductie, biodiversiteit
Rimpelige cotoneaster	<i>Cotoneaster bullatus (syn C. rehderi)</i>	B	Duinbos	Biodiversiteit
Rimpelroos	<i>Rosa rugosa</i>	C	Open duin	Biodiversiteit
Trosbosbes	<i>Vaccinium corymbosum</i>	C	Natte heide en herstellend hoogveen	Biodiversiteit
Vlakke dwergmispel	<i>Cotoneaster horizontalis</i>	C	Kalkgrasland en kalkgroeven	Biodiversiteit
Bomen				
Amerikaanse eik	<i>Quercus rubra</i>	E	Bossen op zandgrond	Biodiversiteit
Gewone robinia	<i>Robinia pseudoacacia</i>	E	Bossen	Biodiversiteit
Hemelboom	<i>Ailanthus altissima</i>	B	Uiterwaarden, bermen	Biodiversiteit

Toelichting bij de lijst

Op de lijst wordt onderscheid gemaakt in een aantal categorieën:

- A. Soort (nog) niet in Nederland
- B. Soort al in één of enkele bos- en natuurgebieden
- C. Soort al in een groot aantal bos- en natuurgebieden, maar verspreiding is tegen te gaan door initiële vestigingen aan te pakken.
- D. Soort al in een groot aantal bos- en natuurgebieden met veel niet opgemerkte nieuwe vestigingen
- E. Soort algemeen gebruikt als sierboom of voor houtproductie in Nederland maar in bos met accent natuur of in bos met accent houtproductie bij dominantie tot problemen leidend.

*) Op Europese lijst Unielijst invasieve exoten

B. Wat kunnen verschillende partijen aan de bestrijding bijdragen

Beheerders

Bij het aantreffen van soorten op de lijst is tijdig handelen van groot belang. Als invasieve exotische planten ergens nog niet talrijk zijn is er op dat moment vaak nog geen probleem zichtbaar. Echter indien gewacht wordt totdat het probleem optreedt is de benodigde inspanning om er nog iets aan te doen veel groter dan bij eerder ingrijpen. Invasieve exoten nemen vaak exponentieel toe en daarmee ook de kosten van bestrijding. Belangrijk vanuit kosten oogpunt is dus vroege signalering en handelen. Dit handelen bestaat uit het voorkomen dat soorten in een bos- of natuurgebied terechtkomen (voorkomen van stort van tuinafval) en het verwijderen bij initiële vestigingen. In latere stadia (categorie D) gaat het vooral nog om problemen beheersbaar houden, maar zullen kosten blijvend zijn. Gezamenlijk opereren met naburige eigenaren is van belang.

Voor boomsoorten (categorie E) is het vanuit goed nabuurschap van belang te zorgen dat naburige eigenaren met natuur geen overlast ondervinden van uitzaai van genoemde boomsoorten waar deze soorten voor sier- of productie worden gebruikt. Een goede zonering in bestrijding is bij deze soorten is van groot belang.

Gemeenten

Van gemeenten mag verwacht worden dat ze de op de lijst genoemde planten- en struiksoorten niet in het gemeentelijk groen aanplanten in regio's waar problemen

in bos- en natuurgebieden kunnen optreden en dat ook gezorgd wordt dat deze soorten waar nodig bestreden worden om te voorkomen dat soorten zich van hieruit massaal in bos- en natuurgebieden kunnen vestigen.

Handel

Bij de planten- en struiksoorten speelt verspreiding door de mens een grote rol. Deze soorten dienen niet in de handel verkrijgbaar te zijn gezien de problemen die dit veroorzaakt voor het bos- en natuurbeheer. Aangezien dit slechts een miniem aandeel is van het totaal in Nederland verhandelde soorten is hier geen economisch belang.

Tuinbezitters

Tuinbezitters moeten geen tuinafval met soorten van de hier aangegeven lijst in bos- en natuurterreinen dumpen en kunnen verder een grote bijdrage leveren door planten- en struiksoorten van de lijst niet in hun tuinassortiment op te nemen.

Advies voor overheidsbeleid

Overheidsbeleid dient er op gericht te zijn de problemen voor het natuurbeheer zoveel mogelijk te voorkomen door de verspreiding van planten- en struiksoorten via de handel te voorkomen en het publiek te wijzen op de risico's. Voor soorten in de categorie A en B is snelle landelijke signalering van extra belang. Deze signalering dient gestimuleerd te worden. Daarnaast is het beschikbaar stellen van voldoende financiën om onderzoek naar effectieve bestrijdingsmogelijkheden te doen van groot belang.

C. Bestrijding van afzonderlijke soorten

Waterplanten

Soort	Bestrijdingsmethoden
Egeria	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Egeria%20densa%20NL.pdf
Ongelijkbladig vederkruid	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Myriophyllum_heterophyllum_NL.pdf
Parelvederkruid	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Myriophyllum_aquaticum_NL.pdf
Verspreidbladige waterpest	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Lagarosiphon_major_NL.pdf
Waterwaaier	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Cabomba_caroliniana_NL.pdf

Literatuur: Veldgids Invasieve Waterplanten in Nederland (gratis op te vragen via nvwaq&acontactcenter@vwa.nl)

Websites: www.q-bank.eu

Oeverplanten

Soort	Bestrijdingsmethoden
Grote waternavel	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Hydrocotyle_ranunculoides_NL.pdf
Kleine waterteunisbloem	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Ludwigia_peploides_NL.pdf
Watercrassula	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-watercrassula-exoot
Waterteunisbloem	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Ludwigia_grandiflora_NL.pdf

Literatuur: Veldgids Invasieve Waterplanten in Nederland (gratis op te vragen via nvwaq&acontactcenter@vwa.nl)

Websites: www.q-bank.eu en www.vbne.nl

Landplanten

Soort	Bestrijdingsmethoden
Afghaanse duizendknoop	Kijk voor bestrijdingsmethoden bij de andere duizendknopen.
Alsemambrosia	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Ambrosia%20artemisiifolia%20NL.pdf
Boheemse duizendknoop	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Fallopia_bohemica_NL.pdf www.bestrijdingduizendknoop.nl
Cranberry	Volledig afplaggen en opnieuw beginnen.
Japanse duizendknoop	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Fallopia_japonica_NL.pdf www.bestrijdingduizendknoop.nl
Guldenroede	www.vbne.nl
Reuzenbalsemien	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Impatiens%20glandulifera%20NL.pdf
Reuzenberenklauw	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Heracleum_mantegazzianum_NL.pdf
Sachalinse duizendknoop	Kijk voor bestrijdingsmethoden bij de andere duizendknopen.
Struikaster	http://www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Baccharis_halimifolia_NL.pdf

Literatuur: Invasieve plantensoorten Handreikingen voor het beheer (voor €7,50 op te vragen via mail@probos.nl)

Websites: www.q-bank.eu en www.probos.nl en www.bestrijdingduizendknoop.nl

Struiken

Soort	Bestrijdingsmethoden
Amerikaanse vogelkers	http://edepot.wur.nl/30938
Canadese kornoelje	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-canadese-kornoelje-exoot
Grootbladige cotoneasters	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-grootbladige-cotoneasters-exoot
Kleinbladige cotoneasters	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-kleinbladige-cotoneasters
Mahonia	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-berberis
Pontische rododendron	www.probos.net/images/pdf/rapporten/Rap2011_De_bestrijding_van_invasieve_uitheemse_planten-soorten.pdf
Rimpelroos	https://www.vbne.nl/productdetails/praktijkadvies-rimpelroos
Trosbosbes	Staatsbosbeheer voert op dit moment onderzoek uit. Voor meer informatie neem contact op met Anne Reichgelt, via a.reichgelt@vbne.nl .
Appelbes	Optreden bij eerste vestiging, dan met wortel en al te verwijderen. Bij talrijk voorkomen op dit moment geen efficiënte methode bekend.

Literatuur: Invasieve plantensoorten Handreikingen voor het beheer (voor € 7,50 op te vragen via mail@probos.nl)

Alterra-rapport 843 Beheersingsstrategieën voor Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en gewone esdoorn (Oosterbaan et al., 2003)

Websites: www.q-bank.eu en www.vbne.nl en www.probos.nl

Bomen

Soort	Bestrijdingsmethoden
Amerikaanse eik	<p><i>Ringen</i> Oudere bomen die geen gevaar langs drukke paden opleveren kunnen worden geringd waarna ze meestal uiteindelijk afsterven. Aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • twee of liever drie ringen tenminste 5 cm van elkaar verwijderd • ongeveer 5 cm diep inzagen en tenminste tot op het echte hout verwijderen zodat het cambium kapot wordt gemaakt <p><i>Afzagen</i> De meeste effectieve manier om kleinere Amerikaanse eik te verwijderen is afzagen en stobben insmeren met Roundup. Het beste is om te zagen op het moment dat de sapstroom nog in gang is, in het najaar en niet in de winter. De stobbe loopt weer makkelijk uit, daarom is het aan te raden om de stobbe te verwijderen, bijvoorbeeld met een stobbenfrees. Als er veel begrazing is en met name wilde zwijnen die de eikels opeten, zal er weinig verjonging zijn, en is verwijderen op korte termijn niet noodzakelijk. Zeker als de Amerikaanse eiken de enige dikke bomen in het bos zijn, kunnen ze dan nog bijdragen aan de biodiversiteit (holten).</p> <p><i>Omtrekken</i> Wanneer het gaat om een enkele boom, kan deze het beste me wortel en al omgetrokken worden. Geen van deze methoden geven een 100% garantie dat de boom blijvend verdwijnt. http://edepot.wur.nl/30938</p>
Gewone Robinia	<p><i>Ringen</i> Oudere bomen die geen gevaar langs drukke paden opleveren kunnen worden geringd waarna ze meestal uiteindelijk afsterven.</p> <p><i>Afzagen</i> De meeste effectieve manier om kleinere Robinia te verwijderen is afzagen en stobben insmeren met Roundup.</p>
Hemelboom	www.q-bank.eu/Plants/Factsheets/Ailanthus%20altissima%20NL.pdf

Literatuur: Invasieve plantensoorten Handreikingen voor het beheer (voor € 7,50 op te vragen via mail@probos.nl)

Alterra-rapport 843 Beheersingsstrategieën voor Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en Gewone esdoorn (Oosterbaan et al., 2003)

Websites: www.q-bank.eu en www.probos.nl